





دانشکده علوم انسانی

گروه الهیات

پایان نامه جهت اخذ کارشناسی ارشد

رشته فقه و حقوق

عنوان

■ تحلیل فقهی - حقوقی بیمه کاهش ارزش پول

استاد راهنما

دکتر محمد رضا عزیزاللهی

استاد مشاور

دکتر محسن بکایی

دانشجو

حسن مختاری

ماه سال

تیر ۱۳۹۴



شماره:	اظهارنامه دانشجو	
تاریخ:		

اینجانب حسن مختاری دانشجوی کارشناسی ارشد فقه و حقوق دانشکده علوم انسانی دانشگاه شاهد، گواهی می‌دهم که پایان‌نامه تدوین شده حاضر با عنوان: «تحلیل فقهی - حقوقی بیمه کاهش ارزش پول» به راهنمایی استاد محترم جناب آقا دکتر محمدرضا عزیزاللهی توسط شخص اینجانب انجام و صحت و اصالت مطالب تدوین شده در آن، مورد تایید است و چنانچه هر زمان دانشگاه کسب اطلاع کند که گزارش پایان‌نامه حاضر صحت و اصالت لازم را نداشته، دانشگاه حق دارد مدرک تحصیلی اینجانب را مسترد و ابطال نماید؛ همچنین اعلام می‌دارد در صورت بهره‌گیری از منابع مختلف شامل: گزارش تحقیقاتی، رساله، پایان‌نامه، کتاب، مقالات تخصصی و سایر منابع اطلاعاتی، به منبع مورد استفاده و پدیدآورنده آن به طور دقیق ارجاع داده شده و نیز مطالب مندرج پایان‌نامه حاضر تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب و یا سایر افراد به هیچ کجا ارائه نشده است. در تدوین متن پایان‌نامه حاضر، چارچوب مصوب تدوین گزارش‌های پژوهشی تحصیلات تکمیلی دانشگاه شاهد به طور کامل مراعات شده و نهایتاً این که، کلیه حقوق مادی ناشی از گزارش پایان‌نامه حاضر، متعلق به دانشگاه شاهد می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو (کسب نویس):

امضای دانشجو

تاریخ: ۹۴/۰۳/۰۴

بسمه تعالی



معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی  
دفتر تحصیلات تکمیلی

تاریخ: .....

صورتجلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد

جلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد آقای حسن مختاری دانشجوی کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی گرایش فقه و حقوق اسلامی به شماره دانشجویی ۹۲۷۵۶۶۰۰۴ ارزش ۴ واحد، رأس ساعت ۹ صبح، روز یکشنبه، مورخ ۹۴/۰۴/۲۱ در محل آمفی تاتر دانشکده علوم انسانی دانشگاه شاهد،

تحت عنوان:

" تبیین فقهی و حقوقی بیمه کاهش ارزش پول "

تشکیل گردید.

کمیته داوری پایان نامه کارشناسی ارشد پس از استماع دفاعیات و طرح پرسش های لازم در زمینه علمی و تحقیقاتی مرتبط با پایان نامه نامبرده، ارزشیابی نهایی خود را به شرح ذیل، اعلام نمودند:

پایان نامه نامبرده با نمره، ۱۸ (به عدد) و خوب (به حروف) و با درجه خوب مورد تایید قرار گرفت/نگرفت.

امتیازات، طبق ماده ۲۰ آیین نامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته، مصوب جلسه ۷۱۴ مورخ ۸۸/۱/۱۵ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری:

عالی: ۱۹ تا ۲۰، بسیار خوب: ۱۸/۹۹ تا ۱۷/۹۹، خوب: ۱۶/۹۹ تا ۱۵/۹۹، قابل قبول: ۱۴/۹۹ تا ۱۳/۹۹، غیر قابل قبول: نمره کمتر از ۱۴

اعضای کمیته داوری پایان نامه کارشناسی ارشد	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ علمی	نام دانشگاه	امضاء
استاد راهنمای اول	دکتر محمد رضا عزیزاللهی	استاد	شاهد	
استاد راهنمای دوم (در صورت وجود)				
استاد مشاور اول	دکتر محسن بکایی	استاد	شاهد	
استاد مشاور دوم (در صورت وجود)			شاهد	
داور داخلی	دکتر حامد کریمی	استاد	شاهد	
داور خارجی	دکتر حمید رضا بصیری	استاد	عمریه طباطبائی	
نماینده تحصیلات تکمیلی (بدون نمره)	دکتر مصطفی قاضی زاده	استاد	شاهد	

توضیحات ناظر تحصیلات تکمیلی:

با استناد به (نیم) نمره معادل خوب (بسیار خوب) پایان نامه جناب آقای حسن مختاری

بمطابق مجموع ۱۸ درجه بسیار خوب برود تصدیق هست و در این قرار گرفت

امضاء

نام و نام خانوادگی ناظر تحصیلات تکمیلی: ولادیمیر تاریخ: ۹۴/۰۴/۲۱

## چکیده

حقوقی آن به عنوان شیء فیزیکی دارای ارزش مبادله ای عام، دارای نقش مهم و اساسی - پول و احکام فقهی در اقتصاد است به گونه ای که می توان ادعا نمود مهمترین عامل در نظام مالی به شمار می رود .

حقوقی و - پایین آمدن ارزش اقتصادی این عامل مهم در نظام مالی موجب پدیدار شدن مشکلات فقهی اقتصادی پیچیده ای از جمله در معاملات مدت دار و بدهی های معوقه می شود .

در رابطه با خطر کاهش ارزش پول در معاملات، به صورت های مختلفی می توان با موانع موجود در این رابطه مقابله کرد ، مهمترین و موثرترین شیوه انتقال ریسک به بیمه گر است . نقش بیمه گر تشکیل اجتماع بزرگی از بیمه گذاران است که در معرض ریسک یگانه ای قرار دارند. اما چگونگی این انتقال ریسک محل بحث است . بر همین مبنا در این پایان نامه سعی شده است با استفاده از روش مطالعه کتابخانه ای ضمن تبیین نظام حقوقی حاکم بر پول و همچنین تبیین لزوم و وجوب ضمان کاهش ارزش پول و مسئولیت مدنی ناشی از آن به بررسی تحلیلی چگونگی نقش بیمه در جبران کاهش ارزش پول پرداخته و در نهایت به ارائه الگوی بیمه ای در زمینه بیمه کاهش ارزش پول می پردازیم.

## واژه های کلیدی

پول

بیمه مسئولیت مدنی، ارزش، کاهش ارزش،

# فهرست مطالب

صفحه	عنوان
أ.....	فهرست مطالب
۱.....	مقدمه
۳.....	فصل اول
۳.....	کلیات تحقیق
۴.....	۱-۱-۱- بیان مساله
۶.....	۱-۱-۲- اهداف و ضرورت های تحقیق
۸.....	۱-۱-۳- سوالات تحقیق
۹.....	۱-۱-۴- روش مطالعاتی
۹.....	۱-۱-۵- پیشینه تحقیق
۱۲.....	۱-۲-۱- پول:
۱۳.....	۱-۲-۲- مال:
۱۵.....	۱-۲-۳- اسکناس:
۱۶.....	۱-۲-۴- تورم:
۱۶.....	۱-۲-۵- مسئولیت
۱۷.....	۱-۲-۱-۵- انواع مسئولیت:
۲۱.....	۱-۲-۵-۲- مسئولیت در فقه

۲۵	۱-۲-۶-تورم:
۲۶	فصل دوم
۲۷	پول و جبران خسارت ناشی از کاهش ارزش آن
۲۷	۱-۲-پول و ماهیت آن
۲۷	۱-۱-۲-مفهوم و ماهیت پول
۳۲	۲-۱-۲-وظایف و مشخصه های پول
۳۲	۲-۱-۲-۱-پول به عنوان وسیله مبادله
۳۳	۲-۲-۱-۲-پول به عنوان معیار سنجش ارزشها
۳۴	۲-۱-۲-۳-وسيله ی ذخیره سازی ارزش های اقتصادی
۳۵	۲-۲-۱-۲-پول به عنوان وسیله پرداخت های معوق
۳۵	۲-۱-۲-۵-پول به عنوان ابزار سیاست های اقتصادی
۴۰	۲-۱-۲-۴-مثلی یا قیمی بودن پول
۴۱	۲-۱-۲-۴-۱-مفهوم مثلی و قیمی
۴۶	۲-۲-مبانی فقهی مسئولیت مدنی ناشی از جبران کاهش ارزش پول:
۴۶	۲-۲-۱-قاعده ضمان ید
۴۹	۲-۲-۲-قاعده اتلاف
۵۳	۲-۲-۳-قاعده تسبیت
۵۵	۲-۲-۴-قاعده لاضرر
۵۶	۲-۲-۵-قاعده عدالت
۵۷	۲-۳-جبران کاهش ارزش پول در مسئولیت مدنی:
۵۸	۲-۴-نظرات فقهی در باب مسئولیت مدنی ناشی از جبران کاهش ارزش پول

- ۶۰-۲-۴-۱-حرمت و جبران کاهش ارزش پول: ..... ۶۰
- ۶۰-۲-۴-۱-۱- پول در زمره اموال مثلی است: ..... ۶۰
- ۶۱-۲-۴-۱-۲- میزان کاهش ارزش پول مصداق ربا است: ..... ۶۱
- ۶۳-۲-۴-۱-۳- سیره متشرعه و جوب جبران کاهش پول را لازم نمیداند. .... ۶۳
- ۶۵-۲-۴-۱-۴- لزوم جبران کاهش ارزش پول منجر به جهالت میشود: ..... ۶۵
- ۶۶-۲-۴-۲- وجوب و لزوم جبران کاهش ارزش پول: ..... ۶۶
- ۶۷-۲-۴-۲- خاصیت پول حفظ و بیان ارزشهاست: ..... ۶۷
- ۶۸-۲-۴-۳- پولهای اعتباری به حسب قدرت خرید، مثلی هستند. .... ۶۸
- ۶۹-۲-۴-۴- اقتضاء قاعده عدل لزوم جبران کاهش ارزش پول است ..... ۶۹
- ۷۰-۲-۴-۵- پولهای فعلی صرفاً قدرت خرید هستند ..... ۷۰
- ۷۰-۲-۴-۶- پولهای قیمی ..... ۷۰
- ۷۱-۲-۴-۷- جبران کاهش ارزش پول منفعت محسوب نمیشود ..... ۷۱
- ۷۱-۲-۴-۳- نظریه مصالحه ..... ۷۱
- ۷۸-۲-۴-۴- نظریه های تفصیل ..... ۷۸
- ۷۹-۲-۴-۱- تفصیل بین غصب و غیر غصب ..... ۷۹
- ۸۲-۲-۴-۲- تفصیل بین مهریه و قرض ..... ۸۲
- ۸۴-۲-۴-۳- تفصیل بین اطلاع و عدم اطلاع از آینده پول ..... ۸۴
- ۸۵-۲-۵- راهکار های جبران خسارت ناشی از کاهش ارزش پول ..... ۸۵
- ۸۵-۲-۵-۱- شرط جبران کاهش ارزش پول ..... ۸۵
- ۸۷-۲-۵-۲- شرط ارزش پول با ارزش کالای دارای ارزش ثابت ..... ۸۷
- ۸۹-۲-۵-۴- خرید و فروش پول به نحو نسبی ..... ۸۹



۱۰۰	۳-۶- ساختار تحقیق
۱۰۲	فصل چهارم
۱۰۲	بیمه و جبران کاهش ارزش پول
۱۰۳	۴-۱- بیمه
۱۰۴	۴-۱-۱- مفهوم بیمه
۱۰۵	۴-۱-۲- انواع بیمه
۱۰۵	۴-۱-۲-۱- بیمه های اجتماعی ( اجباری )
۱۰۶	۴-۱-۲-۲- بیمه های بازرگانی ( اختیاری )
۱۱۰	۴-۳- ماهیت عقد بیمه:
۱۱۶	۴-۴- اوصاف عقد بیمه
۱۱۷	۴-۴-۱- لازم بودن عقد بیمه:
۱۱۸	۴-۴-۲- رضایی بودن عقد بیمه:
۱۲۰	۴-۴-۳- الحاقی بودن عقد بیمه:
۱۲۱	۴-۴-۴- احتمالی بودن عقد بیمه:
۱۲۲	۴-۴-۶- معلق بودن عقد بیمه:
۱۲۴	۴-۵- ماهیت بیمه مسئولیت و اموال
۱۲۴	۴-۵-۱- ماهیت بیمه مسئولیت:
۱۲۶	۴-۵-۲- ماهیت بیمه اموال:
۱۲۷	۴-۶- جایگاه صنعت بیمه در بازار مالی
۱۳۴	۴-۷- محدودیت های حضور بیمه در بازار پول و سرمایه
۱۳۶	فصل پنجم

نتیجه گیری ..... ۱۳۶

منابع ..... ۱۴۹

## مقدمه

پول معیار اندازه گیری و سنجش ارزشها و قیمت کالاهاست. قبل از پیدایش پول واحد و مشترک ارزش یک کالا بر حسب سایر کالاها بطور جداگانه بیان می گردید در عصر حاضر افراد با هزاران نوع کالا مواجهند، با توجه به نیاز های متنوع و تقسیم کار، هیچ کس قادر نیست تمام کالاهای مورد نیاز خود را تولید کند و برای تأمین احتیاجات و کسب مطلوبیت بیشتر، ناگزیر از معامله و مبادله است. از آن جا که مبادله مستقیم کالا ها با یکدیگر با هزینه و در مواردی غیر ممکن است از واسطه ای به نام پول استفاده می شود. این وظیفه بسیار مهم است، به طوری که بسیاری از صاحب نظران اقتصادی مانند پیروان مکتب کلاسیک ، پول را وسیله مبادله می دانند. بنابراین نقش پول در ایجاد روابط بازرگانی انکار ناپذیر است .

در مواردی ارزش پول در معاملات افت ارزش پیدا می کند، کاهش ارزش پول باعث شده تا فقیهان و حقوق دانان مسلمان در پی یافتن راه حل منطقی و مناسب باشند و همین مهم موجب پیدا شدن نظریه های متفاوتی در این عرصه شده است :

گروه اول- جبران کاهش ارزش پول را مطلقاً از مصادیق ربا ندانسته ، به لزوم جبران قائل شده اند

گروه دوم- جبران کاهش ارزش پول را مطلقاً از مصادیق ربا و حرام می دانند

گروه سوم- بین موارد شدید و خفیف تورم و موارد غصب و غیر غصب و... تفصیل داده اند

گروه چهارم- که در تشخیص حکم تردید داشته اند به مصالحه حکم کرده اند .

یکی از راهکارهایی که جهت جبران کاهش ارزش پول به منظور ایجاد اطمینان در طرفین معامله ، مناسب به نظر می رسد ،صنعت بیمه می باشد. این صنعت امروزه از عمده ترین نهاد های اقتصادی است که از یک سو نهادی مالی است که در تقویت بنیه اقتصادی جامعه نقش اساسی دارد و از سوی دیگر با ایجاد امنیت و اطمینان زمینه گسترش فعالیت های تولیدی و خدماتی را فراهم می سازد . بنابراین پس از بیان انظار فقیهان در خصوص کاهش ارزش پول به تبیین ماهیت و مفهوم بیمه و ارائه الگویی مناسب جهت جبران کاهش ارزش پول خواهیم پرداخت .

## فصل اول

### کلیات تحقیق

## ۱-۱- بخش اول طرح تحقیق

در این قسمت از پایان نامه در حد امکان اصطلاحات و مفاهیم خواسته شده در طرح تحقیق مقدماتی شامل شناسایی و طرح مساله، سوال های تحقیق، اهداف، پیشینه تحقیق، روش تحقیق، بنحو ساده و روشن توضیح داده می شود .

### ۱-۱-۱- بیان مساله

در سالهای اخیر و با کاهش ارزش پول ملی و بالا رفتن قیمت ارز های خارجی ، نظرات مختلفی ارائه شده است . برخی بر این باور هستند که کاهش ارزش پولی منجر به رشد صادرات می شود . اما اکثر کارشناسان معتقدند که کاهش ارزش پول ملی ضربه های سنگینی به اقتصاد کشور وارد می کند . در این میان شیوه تعیین یا تخمین ارزش پول ملی مهم است . تعداد زیادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به صراحت بیان می دارند که در سال های اخیر دولت تورم را در قیمت ارز لحاظ نکرده و به صورت مصنوعی قیمت ارز را پایین نگاه داشت تا بتواند پول ملی مان را در

مقایسه با ارزشهای دیگر قدرتمند نشان دهد اما به ناگاه دیدیم که در سالهای ۹۰-۹۱ به صورت غیر کارشناسی و غیر علمی ارزش پول کشور تنزل پیدا کرد و قیمت دلار از حدود ۱۲۲۶۰ ریال نوسانات شدید حتی ۳۰۰ درصدی را تجربه کرد و امروز روی قیمت حدود ۳۵۰۰۰ ریال ثبات نسبی پیدا کرده است و در نهایت این عوامل و نیز تغییر و تحولات سیاسی اقتصادی منجر به کاهش ارزش پول و متضرر شدن تعداد عظیمی از مردم، تولیدکنندگان و سرمایه گذاران کشور شد.

پول و احکام فقهی-حقوقی آن دارای نقش مهم و اساسی در اقتصاد است به گونه ای که می توان ادعا نمود مهمترین عامل در نظام مالی به شمار می رود. پایین آمدن ارزش پول موجب پدیدار شدن مشکلات فقهی-حقوقی و اقتصادی پیچیده ای از جمله در معاملات مدت دار و بدهی های معوقه می شود. ضمان کاهش ارزش پول از موضوعات چالش برانگیز میان اندیشمندان فقهی-حقوقی و اقتصادی است. برخی به استناد دلایلی رای به ضمان کاهش ارزش پول داده اند و برخی تنها تادیه دین به مبلغ اسمی را کافی می دانند.

به صورت های مختلفی می توان با خطر مقابله کرد که البته در این روش ها باید ماهیت آن خطر را در نظر گرفت. گفته می شود: مهمترین و موثرترین شیوه انتقال ریسک به بیمه گر است. نقش بیمه گر تشکیل اجتماع بزرگی از بیمه گذاران است که در معرض ریسک یگانه ای قرار دارند. بیمه گر با استفاده از آمار و حساب احتمالات و تجربیات گذشته هزینه ریسک یا حق بیمه فنی را محاسبه و مبلغی را بعنوان هزینه عملیاتی و سود معقول خود به آن اضافه می کند تا حق

بیمه تجاری بدست آید. این رقم حق بیمه ای است که بیمه گذار بابت انتقال ریسک به بیمه گر می پردازد.

همانطور که می دانید موضوع بیمه دارای ابعاد گوناگون اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، فقهی، حقوقی و... می باشد و در هر زمینه پژوهش های بسیاری صورت گرفته است مانند: کتاب مساله بیمه و بررسی ابعاد حقوقی و فقهی آن از دیدگاه اسلام حسن عباس زاده اهری و کتاب کلیات بیمه آیت کریمی و... اما این پژوهش در پی مساله ای نو در صنعت بیمه می باشد و به تحلیل فقهی-حقوقی بیمه کاهش ارزش پول می پردازد و تلاش خواهد شد تا با اثبات لزوم جبران کاهش ارزش پول و مسولیت مدنی ناشی از آن و نیز رد شبهه ربا در این زمینه با مشخص ساختن ماهیت پول، راهکارهایی ارائه دهیم تا بتوان به نوعی با این خطر(کاهش ارزش پول) هرچند در صنایع کوچک و پایین دست مقابله نمود و در نهایت ببینیم نقش بیمه در این مورد چه خواهد بود؟

#### ۱-۱-۲-اهداف و ضرورت های تحقیق

این مسأله بسیار مهم است قبل از اقدام عملی نسبت به هر پژوهشی به تأمل و تدبر در مورد هدف مورد نظر پرداخته شود،مهمترین علت در میان علل مختلفی که باعث تشویق اینجانب به انتخاب موضوع پایان نامه گردیده و ضرورت انجام این تحقیق را در من ایجاد کرد فقدان مکتوبی جامع در خصوص ارائه الگوی بیمه ای در جبران کاهش ارزش پول بوده است به طوری که پس از بررسی های فراوان متوجه شدم که منابع مورد نیاز بصورت پراکنده می باشند، این موضوع در کتاب های مختلف آن از سوی علما و حقوقدانان بیان شده است اما هیچکدام به صورت جامع و متمرکز و



مستقل در این خصوص به بحث و بررسی نپرداخته اند. این امر می تواند در ابتدای کار مشخص کننده مشکلات راهی باشد که در پیش گرفته بودم اما نمی توانست مانع عمده ای تلقی گردد چرا که این خود انگیزه ای برای تلاش بیشتر بود. به هر تقدیر از جمله مواردی که جهت بررسی این موضوع مهم بنظر می رسد، می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

هدف اصلی: تحلیل فقهی - حقوقی بیمه کاهش ارزش پول

اهداف فرعی:

۱- تبیین نظام حقوقی حاکم بر پول

۲- تبیین لزوم و وجوب ضمان کاهش ارزش پول و مسئولیت مدنی ناشی از آن

۳- چگونگی نقش بیمه در جبران کاهش ارزش پول

۴- بررسی امکان و ضرورت ارائه الگوی بیمه ای در زمینه بیمه کاهش ارزش پول

۵- استفاده از نتایج این تحقیق توسط شرکتهای بیمه ای با ارائه بیمه نامه های مربوطه و جامعه با

استفاده از بیمه

ضرورت های نظری چنین تحقیقی عبارتند از:

۱- بسط و گسترش دانش فقه شیعه

۲- اثبات نظریه اعتباری بودن پول

۳- تبیین وجوب و لزوم جبران کاهش ارزش پول

۴- پیوند مبانی شرعی مستدل و مسایل اجتماعی

- همچنین ضرورت ها و اهمیت عملی این تحقیق عبارتند از :

۱- ایجاد اطمینان خاطر روانی برای سرمایه گذارهای مشروع و جذب سرمایه

۲- آگاهی اذهان عمومی نسبت به اثرات کاهش ارزش پول

۳- جلوگیری از عوارض ناشی از جهل به احکام شرعی یا بیان حکم مسایل حقوقی و اقتصادی آن

۱-۱-۳- سوالات تحقیق

- سوال اصلی : ضمان کاهش ارزش پول از نظر فقهی حقوقی چگونه است ؟

- سوالات فرعی :

۱- نظام حقوقی حاکم بر پول را چگونه میتوان تبیین نمود؟

۲- مسولیت مدنی ناشی از کاهش ارزش پول به چه نحوی است؟

۳- امکان و ضرورت انتقال ریسک ناشی از کاهش ارزش پول به بیمه به چه صورت است ؟

- لازم به توضیح است بدلیل عدم سابقه تحقیق در رابطه با این موضوع ، این تحقیق فرضیه ندارد .

#### ۱-۱-۴-روش مطالعاتی

روش تحقیق توصیفی و تحلیلی است. روش به کارگرفته در این پایان نامه استفاده از روش کتابخانه ای از طریق فیش برداری به تحقیق و تفحص در کتب و مقالات حقوقی، مجلات، روزنامه ها، پایگاههای علمی و حقوقی شبکه جهانی اینترنت و آراء دادگاه ها و همچنین مصاحبه با اساتید و وکلا و قضات خبره داد گستری پرداخته شده و سپس با تجزیه و تحلیل این مطالب تحقیق پیش روی حاصل شده است.

#### ۱-۱-۵-پیشینه تحقیق

کاهش ارزش پول باعث شده تا فقیهان و حقوق دانان مسلمان در پی یافتن راه حل منطقی و مناسب باشند و همین مهم موجب پیدا شدن نظریه های متفاوتی در این عرصه شده است:

گروه اول- جبران کاهش ارزش پول را مطلقاً از مصادیق ربا ندانسته به لزوم جبران قائل شده اند

گروه دوم- جبران کاهش ارزش پول را مطلقاً از مصادیق ربا و حرام می دانند

گروه سوم- بین موارد شدید و خفیف تورم و موارد غصب و غیر غصب و... تفصیل داده اند

گروه چهارم- که در تشخیص حکم تردید داشته اند به مصالحه حکم کرده اند

و سرانجام گروه پنجم برای جبران ضرر و زیان وارد بر طلبکار راه کارهایی را ارائه کرده اند.

پول مانند بسیاری از حوادث و پدیده های اجتماعی در بستر تاریخ بشر پدید آمد و عوامل چند

گانه ای مانند: زمان، مکان، آداب و رسوم، نضام های سیاسی، وضعیت زندگی مردم و غیره در

مراحل تکامل آن تاثیر گذارده که هر از چند گاهی نمودی نو در صحنه اجتماع پیدا می کند  
(احمدوند ، ۱۳۸۲).

پول تاکنون چهار مرحله را پشت سر گذارده است :

- ۱- کالا بعنوان پول (پول کالایی)
- ۲- پول فلزی
- ۳- پول کاغذی با پشتوانه طلا و نقره
- ۴- پول اعتباری بدون پشتوانه طلا و نقره که بر سه نوع است :

الف- پول حکمی

ب- پول تحریری یا بانکی

ج- پول الکترونیکی

ماهیت و کارکرد پول یکی از مباحث مهم فقهی ، حقوقی و اقتصادی است که فصل بزرگی را در تاریخ اندیشه فقهی حقوقی به خود اختصاص و کارکرد اقتصادی آن در نوع سیستم پولی و نحوه مدیریت آن اثری مهم دارد . ضمناً یکی از مسائلی که بصورت کلیدی و خاص در سال های اخیر به آن توجه شده است این است که با وجود تورم بالا آیا پول دارای قیمت است ؟ آیا کاهش ارزش پول دلیلی برای دریافت مازاد بر پول قرض داده شده است ؟ در چنین شرایطی چه راه حل